

Lípa Musica

Stabat Mater

Stabat Mater

19/9/19 h

Přepeře u Turnova, kostel sv. Jakuba Staršího

Akademie komorní hudby

stipendisté Akademie komorní hudby

Tomáš Jamník / violoncello, umělecký vedoucí

Helena Hozová / soprán

Aneta Petrasová / alt

Václav Luks / dirigent

Antonio Vivaldi (1678–1741)

Concerto g moll, RV 157

Allegro

Largo

Allegro

Sinfonia h moll, RV 169, „Al Santo sepolcro“

Adagio molto

Allegro ma poco

Dvojkonzert pro dvě violoncella g moll, RV 531

Allegro (moderato)

Largo

Allegro

Giovanni Battista Pergolesi (1710–1736)

Stabat Mater

Stabat Mater dolorosa

Cujus animam gementem

O quam tristis et afflicta

Quæ mærebat et dolebat – Pro peccatis suæ gentis

Quis est homo qui non fleret

Vidit suum dulcem natum

Eja Mater fons amoris

Fac, ut ardeat cor meum (Fuga)

Sancta Mater, istud agas

Fac ut portem Christi mortem

Inflammatum et accensus

Quando corpus morietur – Amen

Dva italské světy

Itálie, první polovina 18. století. Itálie? Nikoli. Na Apeninském poloostrově, který dnes známe jako území jednoho státu, až do 19. století koexistovala řada samostatných správních útvarů. Vytvily se různorodě, podle typů zřízení, vlivů vládnoucích rodů či monarchií, a přirozeně se tak lišila i kulturní a umělecká směřování, včetně toho hudebního. Skladby dnešního programu vznikly ve dvou z nich – Benátské republice a Království neapolském a sicilském (v té době pod habsburskou nadvládou).

Benátky byly v 17. a 18. století jedním z nejbohatších evropských měst, a to se odrazilo i v kulturní oblasti. Světovou raritou se stala místní veřejná operní divadla pro publikum z celé Evropy. Církevní hudba se pěstovala v prostorách chrámu sv. Marka a pozoruhodným fenoménem byly čtyři tzv. ospedali, církevní konventy zaměřené na vzdělání. V dívčím Ospedale della Pietà působil **Antonio Vivaldi** (1678–1741), učitel, houslový virtuos, „maestro dei concerti“ a operní tvůrce. Vysoká interpretační náročnost jeho skladeb, které zněly ve všech koutech Evropy, je dokladem úrovně benátských hudebníků. Vivaldi má zásadní roli v rozvoji žánru instrumentálního koncertu – skladeb pro jednoho i více sólistů s doprovodem orchestru napsal stovky, pro internátní orchestr i na objednávky, včetně těch ze zahraničí. Rukopisná sbírka dvanácti smyčcových koncertů se dochovala v národní knihovně v Paříži – odtud získaly přívlastek „pařížské“. Otevírá ji Koncert g moll, který může určitými prvky připomínat francouzský barokní styl, formou však zůstává italský – rychlý úvod se sérií variací na ostinátní bas, strohé kontrapunktické Largo a velkorysé finále, jehož charakter připomíná Léto z Čtvera ročních dob.

Sinfonia h moll „Al Sancto sepolcro“ pro dvoje housle, violu a basso continuo může být hrána jak v takto komorním, tak i v rozšířeném orchestrálním obsazení. V Itálii je mnoho kaplí nazvaných „al Santo sepolcro“ (u Svatého hrobu),

Vivaldi svoji sinfonii napsal konkrétně pro kapli v poutním komplexu Sacro Monte v kraji Piemonte. Vzhledem ke svému určení obsahuje sinfonie pašijovou symboliku, jako je lkavá sestupná chromatika nebo „tragický“ tritón.

V roce 1718 se Vivaldi stal na tři roky kapelníkem na dvoře mantovského guvernéra, knížete Filipa Hesensko-Darmstadtského. Měl především skládat a provádět opery, ale rozhodně nezůstalo jen u nich. Vivaldi zde zkomponoval i Dvojkonzert pro dvě violoncella g moll, jediný pro dva nástroje tohoto druhu, vedle 27 koncertů pro jedno violoncello a orchestr. Stejně jako jeho houslové dvojkonzerty, i tento obsahuje interakci obou sólistů navzájem i s doprovodným ansámblem.

Neméně významným kulturním centrem byla Neapol. Díky přítomnosti místodržitelského dvora se zde vyvíjelo především hudební divadlo a neapolský typ opery pak v 18. století ovládl celou Evropu. Druhým fenoménem byly církevní konzervatoře – vzdělávací instituce, kterými prošli nejen italský, ale i zahraniční hudebníci. Studovat na jednu z nich, Conservatorio dei Poveri di Gesù Cristo, přišel v roce 1723 i chudý rodák ze středoitalského Jesi **Giovanni Battista Pergolesi** (1710–1736). Přestože měl na tomto světě vymezen velmi krátký čas, stihl zanechat v dějinách hudby nesmazatelnou stopu. Roku 1731 napsal své první oratorium a o rok později následovala první z jeho dvou oper. V roce 1733 obdržel objednávku na operu k narozeninám císařovny Alžběty. K dílu *Il prigionier superbo* napsal intermezzo *La serva padrona*, které ovlivnilo operní svět. V Paříži po jeho provedení vypukla tzv. „válka buffonistů“, spor o žánr komické opery.

Pergolesi před svou předčasnou smrtí vytvořil ještě další skladbu, která ho proslavila: intimní *Stabat Mater* pro dva sólové hlasy, smyčce a basso continuo, zhudebnění velikonoční sekvence o Panně Marii pod křížem Ježíše Krista. Byla určena pro soukromé bohoslužby šlechtického bratrstva Cavalieri della Virgine de' Dolori (Rytíře Panny Marie Sedmibolestné), v kostele San Luigi di Palazzo.

Pergolesi trpěl tuberkulózou a věděl, že jeho dny jsou sečteny. Začátkem roku 1736 se uchýlil do františkánského kláštera v lázeňském městě Pozzuoli nedaleko Neapole, kde *Stabat Mater* dokončil a 16. března zemřel.

Skladba vykazuje základní rysy neapolského stylu: bohatou kontrapunktickou komunikaci mezi zpěvními i instrumentálními hlasy a zároveň lyrické melodie a průzračné textury, předznamenávající styl klasicismu. Zdánlivě nepatřičné propojení jednoznačně tragického textu s tanečními rytmy a dekorativními ozdobami dokazuje, jak provázané byly v Neapoli prvky světské a duchovní. Díky střídání hluboce smutných částí a těch temperamentnějších je Pergolesiho zhudebnění pestré, líbezná a lidské. *Stabat Mater* se (možná i díky zprávě o předčasné smrti jejího autora) začala velmi rychle šířit do všech koutů Evropy, opisovat a provozovat a na rozdíl od mnohých jiných barokních děl nikdy neupadla v zapomnění.

Lucie Maňourová

Giovanni Battista Pergolesi Stabat Mater

1) Stabat Mater dolorosa (dueto)

Stabat Mater dolorosa	Stála matka utrápená
juxta crucem lacrimosa	vedle kříže nařkala
dum pendebat Filius	na němž trpěl její syn

2) Cujus animam gementem (árie)

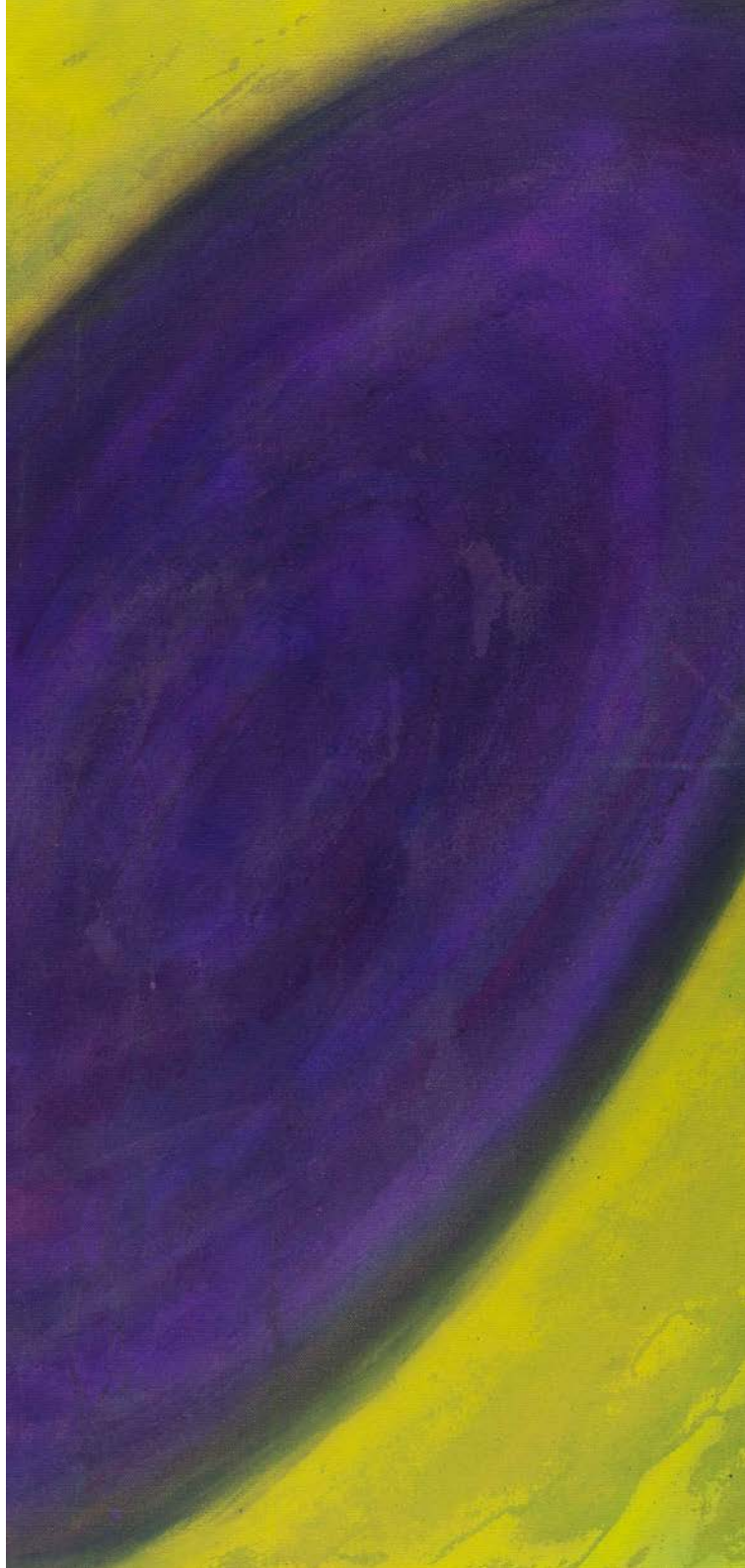
Cujus animam gementem	Duši její vzdychající,
contristatam et dolentem	zarmoucenou, bědující,
pertransivit gladius.	bolesti meč poranil.

3) O quam tristis et afflicta (dueto)

O quam tristis et afflicta	Ó jak smutná, zarmoucená,
fuit illa benedicta	byla ona vyvolená
Mater Unigeniti	Matka Syna jednorozeného.

4) Quae moerebat et dolebat (árie)

Quae moerebat et dolebat	Jak plakala, bědovala
pia Mater dum videbat	zbožná Matka, když viděla
Nati poenas incliti.	rány syna vzácného.

5) Qui est homo (dueto)

Qui est homo nonfleret Christi Matrem si videret in tanto supplicio?	Kdo by mohl neplakati, kdyby viděl Krista Máti v tomto ponížením zlém?
--	--

Quis non posset contristari pia Matrem contemplari dolentem cum Filio?	Komu srdce nerozdírá, zbožnou Matku, když uhlídá, Kterak trpí se synem?
--	---

Pro peccatis suae gentis vidit Jesum in tormentis et flagelis subditum.	Pro hřích z rodu svého lidí Syna na mučidlech vidí vidí metly, přival ran.
---	--

6) Vidit suum dulcem natum (arie)

Vidit suum dulcem Natum moriendo desolatum, dum emisit spiritum.	Vidí Syna rozmilého mukám smrti vydaného, když v bolestech umírá.
--	---

7) Eja mater fons amoris (arie)

Eja mater, fons amoris, me sentire vim doloris, fac ut tecum lugeam.	Nuže, Máti, lásky zdroji, dej, ať cítím bolest Tvoji, dej, ať s Tebou plakat smím.
--	--

8) Fac, ut ardeat cor meum (dueto)

Fac et ardeat cor meum in amando Christum Deum, ut sibi complaceam.	Dej, by moje srdce plálo Boha Krista milovalo, ať se jemu zalíbím.
---	--

9) Sancta Mater, istud agas (dueto)

Sancta Mater, istud agas, Crucifixi fige plagas cordi meo valide.	Svatá Matko, rány svého Syna ukřižovaného hluboko vryj v srdce mé.
---	--

Tui Nati vulnerati, tam dignati, pro me pati, poenas mecum divide.	Syna tvého raněného, za mě trpět ochotného bolesti si rozdělme.
--	---

Fac me vere tecum flere, Crucifixo condolere, donec ergo vixero.	Dej mi s Tebou naříkati, s Tím na kříži soucit míti, dokud ještě budu živ.
--	--

Juxta cruce[m] tecum stare te libenter sociare, in planctu desidero.	S Tebou vedle kříže státi, spolu s Tebou zaplakati, Toho já jsem žádostiv.
--	--

Virgo virginum praeclara, mihi jam non sis amara, fac me tecum plangere.	Panno panen nejjasnější, kéž mi nikdy hořkou nejsi, Dovol s Tebou bédovat.
--	--

10) Fac ut portem Christi mortem (árie)

Fac ut portem Christi mortem, passionis fac consortem et plagas recolare.	Dej mi Kristovu smrt nésti účasť míti na bolesti, jeho ran vždy vzpomínati.
---	---

Fac me plagis vulnerari, cruce hac inebriari ob amorem Filii.	Kéž jsem ranou Syna zraněn, křížem chci být navždy chráněn krví Syna očištěn.
---	---

11) Imflammatus et accensus (dueto)

Imflamatus et accensus per te, Virgo sim defensus in die judicii.	Plameny týrán a ohněm, Tebou, Panno, ať jsem chráněn v onen hrozný Soudu den.
---	---

Fac me cruce custodiri, morte Christi premuniri confoveri gratia.	Kéž jsem vždy ochráněn křížem, jak hradbou obklopen Kristem a podpírán milostí.
---	---

12) Quando corpus morietur (dueto)

Quando corpus morietur fac ut animae donetur paradisi gloria.	Tělo bude umíratí, duši mé pak ráčiž dáti slávu ráje blaženou.
---	--

Amen.	Amen.
-------	-------

Akademie komorní hudby

U zrodu Akademie komorní hudby stál violoncellista Tomáš Jamník s cílem poskytnout podporu a prostor pro studium komorní hry mladým talentovaným hudebníkům. Jejím těžištěm je klasický a romantický repertoár, na kterém mohou společně pracovat pod vedením zkušenějších profesionálů. Akademie má mezinárodní přesah díky úzké spolupráci s německou nadací Villa Musica Rheinland-Pfalz. Ta představuje pro české studenty možnost seznámit se a společně vystupovat na pódiu se špičkovými studenty a pedagogy německých vysokých škol. Lektory nadace Villa Musica každou sezonu doplňují vybraní lektori z České republiky. Mezi stipendisty i absolventy Akademie najdeme řadu úspěšných mladých komorních hráčů a souborů, např. Kukul Quartet. Ani Barbora Trnčíková a Petr Sedlák z Alinde Quintetu nebo klarinetistka Anna Paulová nejsou jména divákům festivalu Lípa Musica neznámá.

Již druhým rokem Akademie komorní hudby spolupracuje s dirigentem a cembalistou Václavem Luksem, který pro letošní projekt vybral díla Vivaldiho a Pergolesiho. Smyslem barokních akademických projektů je inspirovat mladé umělce a umělkyně k hledání autentického barokního zvuku.

Václav Luks

Václav Luks je přední český dirigent, cembalista a odborník na autentickou interpretaci staré hudby, ačkoli sám tento výraz nemá rád: „Autentická je dle mého soudu každá dobrá interpretace respektující autora, neboť je pravdivá, a právě v oné pravdivosti je největší autenticita.“

Studoval na Konzervatoři v Plzni, AMU v Praze a Schole Cantorum Basiliensis ve Švýcarsku. Po návratu do Česka v roce 2005 přetvořil Collegium 1704 na špičkový barokní orchestr a založil vokální soubor Collegium Vocale 1704.

Pod jeho vedením soubory vystupují na prestižních festivalech a jejich nahrávky získaly významná ocenění. Spolupracuje s předními světovými ansámby, operními režiséry i pěvci, jako jsou Magdalena Kožená, Philippe Jaroussky či Adam Plachetka. Dirigoval mimo jiné benefiční koncert na obnovu Notre Dame a zahajovací koncert Pražského jara 2021.

Významně přispěl k oživení díla Jana Dismase Zelenky a Josefa Myslivečka, podílel se na filmu Il Boemo a posiluje česko-německé hudební vztahy. V roce 2022 obdržel francouzský Řád umění a literatury.

Helena Hozová

Sopranistka Helena Hozová pochází z Poličky, studovala zpěv na JAMU v Brně a na Hochschule für Musik Carl Maria von Weber v Drážďanech. Účastnila se řady mistrovských kurzů s osobnostmi operního světa, jako je Tom Krause, Federica Proietti, Gabriela Beňačková nebo Josef Protschka. Je vyhledávanou interpretkou především barokní hudby.

Spolupracovala s Moravskou filharmonií Olomouc, Komorní filharmonií Pardubice, Filharmonií Bohuslava Martinů Zlín nebo se soubory Les Gouts Réunis (Lucembursko), Collegium Marianum, Barocco sempre giovane či Ensemble Inégal. V současnosti spolupracuje především se souborem Collegium 1704.

Sólově se představila na Salzburger Festspiele, na festivalu Chopin a jeho Evropa ve Varšavě, na Svatováclavském hudebním festivalu v Ostravě a mnoha dalších. Pod taktovkou Václava Lukse nastudovala roli Nicandra ve Vivaldiho opeře Arsilda, s níž vystoupila v Královské opeře ve Versailles, v Opera de Lille, Grand Théâtre de Luxembourg nebo Théâtre de Caen.

V roce 2010 založila spolu s kytaristkou Irenou Sedláčkovou Duo Nana, které se zaměřuje na provádění děl současných hudebních skladatelů. Pro Český rozhlas natočila Sedm písní na slova F. L. Čelakovského od skladatele Pavla Haase, Zpíváno dětem a Květomluva od Luboše Sluky a pro Českou televizi Jazzovou mši Karla Růžičky Celebration Jazz Mass.

Aneta Petrasová

Aneta Petrasová studovala na Janáčkově akademii múzických umění u Anny Barové a na Hochschule für Musik Carl Maria von Weber v Drážďanech u Hendrikje Wangemann a Olafa Bära. V Drážďanech navštěvovala kurzy staré hudby u Ludgera Rémy. Během studií se stala laureátkou několika pěveckých soutěží např. Písňové soutěže Bohuslava Martinů nebo Duškovy mozartovské soutěž. S oblibou se věnuje hudbě 17. a 18. století a písňovému repertoáru.

První role nastudovala v Komorní opeře JAMU a sólistické zkušenosti získala v Národním divadle Brno. Představila se v projektech Bachkantaten im Palais, Dresdner Musikfestspiele, Matinee in Semperoper, Sächsisches Mozartfest ad. Jako sólistka a členka vokálního ansámblu spolupracuje od roku 2013 s Dresdner Kammerchor a jeho dirigentem Hansem-Christophem Rademannem a od roku 2015 s Collegiem Vocale 1704 a dirigentem Václavem Luksem. S těmito soubory se představila na prestižních festivalech a koncertních pódii jako jsou Salzburger Festspiele, Bachfest Leipzig, Bachfest Stuttgart, Resonanzen Wien/Wiener Konzerthaus, Berliner Philharmonie, Oude Muziek Utrecht a další. Od roku 2015 spolupracuje s německým ansámblem specializovaným na soudobou vokální hudbu AuditivVokal Dresden.

Tomáš Jamník

Jeden z nejvýraznějších českých violoncellistů současnosti – mistr svého nástroje, aktivní lektor mladších generací, pedagog brněnské JAMU a především neúnavný propagátor klasické hudby, vizionář a hnací motor projektů jako Akademie komorní hudby, Vážný zájem nebo Ševčíkova akademie.

Jeho kariéru zdobí vítězství v soutěži Pražského jara, sólová vystoupení s prestižními orchestry, premiéry soudobých skladeb i úspěšné nahrávky.

Hru na violoncello studoval u Mirko Škampy, Martina Škampy a Josefa Chuchra, pokračoval v Lipsku a na berlínské Universität der Künste. Svá studia završil jako stipendista v renomované Karajanově akademii Berlínské filharmonie.

Vedle kariéry violoncellisty je Tomáš nadšeným inovátorem v oboru klasické hudby. Je autorem iniciativy Vážný zájem, která propaguje myšlenku domácích koncertů. Od roku 2015 působí jako umělecký vedoucí Akademie komorní hudby. V roce 2019 se stal uměleckým ředitelem Ševčíkovy akademie, jež čerpá z metod legendárního houslisty Otakara Ševčíka.

V roce 2023 dokončil svůj půlroční pobyt v USA v rámci Fulbright-Masarykova stipendia, díky kterému měl možnost přednášet a vystupovat v New Yorku a dalších amerických státech. Od podzimu 2024 působí jako odborný asistent JAMU v Brně. Hraje na nástroj Lorenzo Storioni z roku 1784, laskavě zapůjčený ze soukromé sbírky Aleše Voverky.

Hlavní partneři

Diamantoví mecenáši

Festival se koná za laskavé podpory

Hlavní mediální partner

Mediální partneři

Partneři dnešního koncertu

Lípa Musica

5/9 – 1/11/2025

lipamusica.cz